

SLOVANSKÝ SBORNÍK

VĚNOVANÝ JEHO MAGNIFICENCI

PROF. FRANTIŠKU PASTRNKOVI

REKTORU UNIVERSITY KARLOVY

K SEDMDESÁTÝM NAROZENINÁM

1853—1923

REDIGOVAL

MILOŠ WEINGART

VYDAL KLUB MODERNÍCH FILOLOGŮ V PRAZE

TISKEM „POLITIKY“

1923

*S podporou ministerstva školství a národní osvěty,
III. třídy České Akademie věd a umění
a Král. České Společnosti nauk.*

„Svatých bratří hymna blahozvuká.“

Tisící výročí příchodu slovanských apoštolů Cyrilla a Methoděje na Moravu mělo se r. 1863 státi podle přání národně církevních horlitelů moravských velkou slavností kultury slovansko-křesťanské, a k Velehradu měl vzhlížeti všecek českoslovanský lid v Čechách, na Moravě a na Slovensku jako k blahoslavenému týnu duchovní a mravní vzdělanosti domácích kořenů a všeslovanského posvěcení. Tak si představovali oslavu kněžští publicisté v Brně i v Olomouci a čekali od ní ve své krátkozraké konservativnosti pomoci proti mohutnějšímu liberalismu západnickému, jehož tendence byly stále zřejměji protináboženské. Ale očekávání moravských nadšenců se zklamalo; v Čechách byla sice pochopena národně buditelská stránka cyrillomethodějského hnutí moravského, a jí splacena ochotně daň významnou účastí na srpnových slavnostech brněnských, ale náboženský slovanský prvek nenalezal vůbec ohlasu, neboť úplně se lišil od světového názoru laické svobodomyslnosti ovládající národ v období mladistvé konstituce. Kdežto do výtvarného umění přece zasáhla vlna nadšení cyrillomethodějského, jak dokazují některé práce Mánesovy a zvláště celá koncepce basiliky karlínské, ohlížíme se v literatuře marně po jakémkoliv ohlase těchto ideí, které se v celku vymykaly myšlení všech vůdčích spisovatelů našich v letech šedesátých. I nadále zůstávala suchopárná a papírová „víťazská báseň“ Jana Hollého z dob slovenské romantiky, ale ve slohu staroklasickém jediným holdem „vyprošených z Cařihradu bratří, dobře zběhlých přemilé ve slovenčině“.

Poměry se změnily poněkud, když se připravovalo tisící jubileum smrti Methodějovy r. 1885, ačkoliv oslavy tu vůbec nenabýly rázu všennárodního. Tenkrát české svobodomyslnictví uzavřelo po příkladě Karla Sladkovského přátelský svazek s ruským pravoslavím, v němž omylem spatřováno pokračování slovanské církve v říši Velkomoravské, a v samých Národních listech uctívání soluňští věrozvěstové jako velcí Slované, jimž se podařilo vtisknouti kulturní svéráz slovanský bohoslužbě, církevnímu jazyku a písmu, ale i celé vzdělanosti náboženské. Stačilo nedbatí jejich významu křesťanského, a výborně se hodili do programu slavjanofilských národovců, jejichž liberalismus byl velice shovívavý a stále ochotný ke kompromisům. I stupňuje se zcela patrně český zájem o Cyrilla a Methoděje v osmdesátých letech, a projevy úcty k nim nalézáme i u těch spisovatelů, kteří nepřijímali ani nehistorický blud o souvislosti husitství s cyrillomethodějstvím ani slavjanofilské názory o pravoslaví jakožto dědictví soluňských bratří — stačilo jim viděti v nich přední zástupce starodávné kultury slovanské, nositele svérázných hodnot východních proti římskoněmeckému západnictví,

konečně křesťanské humanisty a první pojitele rozsáhlého a o jednotě své neuvědomělého slovanského světa.

Zajímavý doklad tohoto nazírání podávají právě v osmdesátých letech některé projevy Svatopluka Čecha. Mezi českými ctiteli Cyrilla a Methoděje náleží k duchům nejkritičtějším: jest horlivým slavjanofilem, nikoliv však vyznavačem pravoslavi; oceňuje s porozuměním cyrilomethodějské počátky křesťanské kultury v Čechách, ale daleko výše staví její rozvité květ husitský a českobratrský, jehož nikde neuvádí v souvislost se slovanskou liturgií; staví se k učným a zbožným Soluňanům nadšeně jako Slovan, avšak nikdy nezatahuje jich utopicky do svých panslavistických koncepcí politických, jak je známe hlavně ze „Zimní noci“ a „Slavie“. Když r. 1881 podnikl Sv. Čech své letní potulky po východní a jižní Moravě a letné dojmy z nich zachytil kvapným perem v „Několicke obrázcích moravských“, nenašel, nejsa tehdy vůbec historicky naladěn, stopy Cyrillovy a Methodějovy nikde v jejich působišti; i na velehradské pouti oddal se mnohem více lidové směsici v pestrých krojích a s rázovitou mluvou než dumám historicky náboženským.

V roce Methodějova jubilea vyšla Čechova „Dagmar“, časopisecky již z dřívějšíka známá, a zde v krásném zpěvu vzácné básnické výmluvnosti nalezl čtenář významnou apotheosu slovanských apoštolů. Na poslední, avšak nejdůležitější místo svých skromných a horoucích proseb, jimiž si dcera Přemysla Otakara vyžaduje na choti Valdemaru dary svatební, položeno jest upěnlivé a vzletné orodování české kněžice a dánské královny za Slovanů pobaltské, její pokrevence. Tam vkládá básník princezně z rodu Přemyslova do úst onen romantický názor o slovanských „zemědělcích mírných“, který z Herdera a Surowieckého přešel ke Kollárovi a Šafaříkovi a na němž také Palacký vybudoval svou antithesu mírného i svobodného slovanství a válečného i zotročujícího germánství, a když Valdemar proti Dagmarě zdůrazňuje zatvrzelé pohanství Pobalťanů, velebí jeho mladistvá a výmluvná choť slovanské oba věrozvěsty soluňské jakožto náboženské představitele téže slovanské humanity, kterou dovedli sloučiti s pravým evangelickým a apoštolským křesťanstvím; jsouť v jejím horujícím výkladě protikladem násilnických misionářů germánských, které vždy provázelo vojsko panstvichtivých panovníků. Nebylo v českém básnictví napsáno krásnějších veršů než tato Čechova sloka, v níž se prostá monumentalita pojí s lahodným idyllismem a slovanská romantika s humanitismem náboženským. — Svatopluku Čechovi se podařilo je vymodelovati v oné jednoduché velebě, o níž se marně pokoušel na př. romantický sochař Emanuel Max:

„Od východu kdysi aj! dva bratří svatí
ze Soluně vyšli láskou k Bohu vznatí,
s písmem pouze v rukou, s blahou na rtech zvěstí —
holoubci dva rajští s míru ratolestí.

Sili zlaté zrní na slovanské roli,
a žeň přebohatá vzešla pílí skromnou,
zašuměla blaze nivou přehromnou
za pravými lásky božské apoštoly.
Místo meče jazyk zvonil dušejemně,
slovo živé k srdcím od srdce tu znělo,
a hle! bez boje tam Slávů valné plémě
ochotně své nitro Kristu otevřelo.“

Nad tuto apotheosu vzácných Soluňanů Svat. Čech již nepostoupil ani myšlenkově ani umělecky. Z jubilejního roku 1885 pochází drobná příležitostná báseň „Cyril a Method“ (SS. XXIV, 114—115), která Dagmarinu charakteristiku láskyplných, mírumilovných apoštolů slovanských taktéž parafrazuje, opětně mluvíc o „dvou holubicích ráje, jež z ruky boží slétly v zem, by haluz míru v naše kraje přinesly s lásky zákonem“; děje se to však slohem sice velmi populárním, avšak sotva básnickým. Mocně z těchto třech slokách proniká uvědomění slovanské: „Věčně budou velebena vděčným Slávů národem vroucím hymnem drahá jména: svatý Cyril s Methodem!“, ale o jejich díle slovansky jednotícím a tvůrčím, o stvoření boboslužby, církevního jazyka a písma se ani tentokráte oslavovatel poněkud povrchní a chvatný ani slovem nezmiňuje. Nepřemýšlel o kulturním významu Cyrilla a Methoděje ani v době pozdější: jeho vřelá, ale v podstatě konvenční apostrofa „Moravě“ v „Jitřních písních“ r. 1887, v níž se na mžik zjevují Radhošť, Hostýn, Velehrad, nedotýká se cyrilomethodějské minulosti moravské; její retoricky propracovanější, ale básnicky nevýrazná parafrase z r. 1886 „Jitřní pozdrav“, psaná pro Sokola olomouckého (SS. XXIV, 127—129) zmiňuje se o ní pouhou běžnou frází, a také později nemáme dokladu, že by byl Svatopluk Čech, zanedbávající v básnické i publicistické praxi vůbec východní složky naší kultury, opíral své národní a slovanské naděje a jistoty cyrilomethodějstvím — v tom byl spíše liberálem, než slavjanofilem.

Takto zůstává kratičká cyrilomethodějská epizoda Čechova, z níž se zrodilo několik klasických veršů, nikoliv však významnější celistvé dílo básnické, dokladem známé skutečnosti: Cyril a Methoděj nedali české vzdělanosti od dob obrozenských ani vzpruhy náboženské ani fermentu kulturně politického; nestali se inspirací k velkému tvoření poetickému ani k mohutné koncepci výtvarné; za to ve vědě české od časů Durychových a Dobrovského vzněcovali a zaměstnávali co nejplodněji badání historické a filologické. Vzpomeňme toho vděčně v jubilejní den svého učitele, jenž vstoupil na Karlovu universitu přednáškou o Fortunátu Durychovi a jenž dějinám slovanských apoštolů Cyrilla a Methoda věnoval své dílo nejrozsáhlejší!

Obsah.

	Str.
Život a dílo prof. Frant. Pastrnka (Miloš Weingart; s podobiznou)	III
<hr/>	
<i>† Vatroslav Jagić</i> : Pomenik Sopoćanski	1
<i>Josef Vajs</i> : Předloha hlaholského prvotisku z r. 1483	5
<i>Josef Vašica</i> : Slavica Kováčovy diecéšní knihovny v Prešově	9
<i>Matiáš Murko</i> : Pribina — Privina?	23
<i>Václav Flajšhans</i> : Staroslověnské výrazy u Klareta	26
<hr/>	
<i>Václav Vondrák</i> : Příspěvky z oboru slovanského přízvuku	30
<i>Hannes Sköld</i> : Следы праславянского ударения в чешском языке	35
<i>Jiří Polívka</i> : Hrstka výpisků do ruské grammatiky	41
I. stupňování významu předponami. — II. Adj. na -uščij, -jaščij.	
<i>Josef Janko</i> : O nevážnosti k hláskoslovnému badání na základě mechanicko-fonetickém	44
<i>Oldřich Hujer</i> : Slov. stogъ	48
<i>Antonín Beer</i> : Parentes — přátelé — friunt	53
<i>Miroslav Haškovec</i> : Ještě Triglav — Tervagan	58
<i>Dumitru Mototolescu</i> : Jak přispěla staroslovanština k vytvoření řeči rumunské	66
<i>Max Křepinský</i> : O některých rumunských vazbách předložkových slovanského	74
původu	
<i>Otakar Svitauský</i> : Několik myšlenek k otázce o původu genitivu supinového	83
(a též záporového) v jazycích slovanských	
<hr/>	
<i>Josef Zubatý</i> : Vezmu, uzmu, vemu	90
<i>Emil Smetánka</i> : Tkyczie	94
<i>František Trávníček</i> : Slovesa typu očistiti čeho, ot čeho v češtině	97
<i>Bohuslav Havránek</i> : Neassimilované párové souhlásky znělé a neznělé v staré	102
češtině	
<i>Antonín Frinta</i> : O vlivu písma na výslovnost našeho jazyka	112
<i>Vilém Mathesius</i> : Pronominální podmět v hovorové češtině	118
<hr/>	
<i>František Oberpfalcer</i> : K souhláskovým změnám v českých nářečích	122
I. Dissimilační změny. — II. Assimilační změny. — III. Reciproká metathese. — IV. Dissimilační zánik souhlásek. — V. Assimilační přírůstek hláskový. — VI. Jednostranná metathese. — VII. Haplologie.	
<i>Bohumil Vydra</i> : Z nářečí zelvských Cechů v Polsku. (Poměry hláskoslovné)	149
<i>Jan Húsek</i> : Hrtanové hlásky <i>ʔ</i> a <i>h</i> v moravskoslovenském nářečí Nové Vsi	158
u Uher. Ostrohu	
<i>Alois Gregor</i> : Dvě vybrané kapitoly ze skladby nářečí moravských	166
(Srovnávací stupňování jmen přídavných. — Gradace.)	
<i>Václav Vážný</i> : Dativ-lokál jednotného čísla ženských jmen podstatných tvrdých	171
kmenů na -ā (vzor ryba) v nářečích slovenských	
<i>Josef Baudiš</i> : Příspěvky keltistovy	176
1. K t. zv. tajným řečem. — 2. Libušin kůň. — 3. K pohřebním zvykům a orgiastickým slavnostem.	

	Str.
<i>V. A. Francev</i> : Славянскія дѣвы кн. А. И. Одоевскаго (Славянофильская идея декабристовъ)	180
<i>Eugenij Ljackij</i> : Одинъ изъ списковъ пушкинскаго стихотворенія „Кинжалъ“	194
<i>Valerij Pogorelov</i> : О „Двѣнадцати“ А. А. Блока	197
<i>J. F. Ježek</i> : Turgeněv a Storm	200
<i>Jan Máchal</i> : Podkarpatští Rusové a slovanské obrození	208
<i>František Tichý</i> : Michail Lučkej	215
—	
<i>Karel Paul</i> : Čtyři jihoslovanští buditelé ve svých stycích s československými	221
—	
<i>Jiří Horák</i> : Zapomenutý předchůdce Šafaříkův (Karel Gottlob Anton)	229
<i>Josef Páta</i> : O studiu lužickosrbského písemnictví v Lužici v 1. pol. XIX. století	240
—	
<i>Antonín Havlík</i> : Shody veršové legendy o sv. Prokopu s kronikou Dalimilovou	251
<i>Václav Ertl</i> : Příspěvek k datování „Podkoního a žáka“	260
<i>Václav Kůst</i> : K poměru některých skladeb Lvovského sborníku modliteb a legend k jiným stč. rukopisům	266
<i>František Ryšánek</i> : P. Chelčického „O jistém a nejistém očistci“ a „O zlých kněžích“ s obranou Markoltovou	272
—	
<i>Jan Jakubec</i> : Dobrovský jako překladatel do české řeči	294
<i>Miloslav Hýsek</i> : K Tylově kritice Máchova „Máje“	306
<i>Albert Pražák</i> : K pramenům Kollárovy Slovanské vzájemnosti	316
<i>Agathon Koníř</i> : Eudevita Štúra „Život národů“ a Hegelova soustava filosofie dějin	330
<i>Flora Kleinschnitzová</i> : Dvě básně o svornosti	337
<i>Viktor Novák</i> : Biblické motivy starozákonní v básnickém díle Julia Zeyera	342
<i>Vítězka Pihertová</i> : Praha Jiřího Karáska ze Lvovic (Problémy dekadence a démonie)	353
<i>Arne Novák</i> : „Svatých bratří hymna blahozvuká“ (Cyrillomethodějská myšlenka u Svat. Čecha)	370
Doslov	373

MÉLANGES SLAVES,

recueil dédié à Monsieur le professeur *František Pastrnek*,
recteur de l'Université Charles,

à l'occasion de son 70ème anniversaire.

Rédigé par *Miloš Weingart*.

Édité par le Club des philologues modernes,
Prague 1923.

Table des matières.

	Pages
L'œuvre et la vie du professeur Pastrnek (avec portrait), par Miloš Weingart	III
<hr/>	
† <i>Vatroslav Jagić</i> : Le monument de Sopoćani (en serbo-croate)	1
<i>Josef Vais</i> : L'original d'un incunable glagolitique de l'année 1483	5
<i>Josef Vašica</i> : Les ouvrages slaves de la bibliothèque diocésaine de Prešov (bibliothèque Kováč)	9
<i>Matiáš Murko</i> : Pribina ou Privina?	23
<i>Václav Flajšhans</i> : Les termes vieux slaves chez Klaret	26
<hr/>	
<i>Václav Vondrák</i> : Contribution à l'étude de l'accent slave	30
<i>Hannes Sköld</i> : Vestiges de l'accent protoslave dans la langue tchèque (en russe)	35
<i>Jiří Polívka</i> : Incursions dans la grammaire russe	41
I. L'indication des degrés de signification par emploi des préfixes. — II. Les adjectifs en -uščij, -jaščij.	
<i>Josef Janko</i> : De l'insignifiance des recherches phonétiques basées sur la phonétique mécanique	44
<i>Oldřich Hujer</i> : Le stogъ slave	48
<i>Antonín Beer</i> : Parentes — přátelé — friunt	53
<i>Miroslav Haškovec</i> : Encore Triglav — Tervagan	58
<i>Dumitru Mototolescu</i> : Comment le vieux-slave a contribué à la formation de la langue roumaine	66
<i>Max Křepinský</i> : De quelques constructions prépositives roumaines d'origine slave	74
<i>Otakar Svítavský</i> : Quelques idées touchant la question de l'origine du génitif employé avec le supin (à la forme négative, également) dans les langues slaves	83
<hr/>	
<i>Josef Zubatý</i> : Vezmu, uzmu, vemu	90
<i>Emil Smetánka</i> : Tkyczie	94
<i>František Trávníček</i> : Les verbes du type očistiti čeho, ot čeho en tchèque . .	97
<i>Bohuslav Havránek</i> : Les consonnes paires non assimilées en vieux tchèque .	102
<i>Antonín Frinta</i> : De l'influence de l'écriture sur la prononciation de notre langue	112
<i>Vilém Mathesius</i> : Le sujet pronominal dans le tchèque parlé	118

	Pages
<i>František Oberpfalcer</i> : Des changements consonantiques dans les dialectes tchèques	122
I. Changements par dissimilation. — II. Changements par assimilation. — III. Métathèse réciproque. — IV. Disparition des consonnes par dissimilation. — V. Accroissement des voyelles par assimilation. — VI. Métathèse unilatérale. — VII. Haplologie.	
<i>Bohumil Vydra</i> : Des dialectes des Tchèques de Zelov, en Pologne (Relations phonétiques)	149
<i>Jan Húsek</i> : Les gutturales <i>ʔ</i> et <i>h</i> dans les dialectes moravo-slovaques de Nová Ves, près de Uherský Ostroh	158
<i>Alois Gregor</i> : Deux chapitres choisis de la syntaxe des dialectes moraves	166
(Gradation comparée des adjectifs).	
<i>Václav Vážný</i> : Datif-locatif singulier des noms féminins à racines dures en -à (modèle: ryba) dans les dialectes slovaques	171
<i>Josef Baudiš</i> : Contribution d'un celtiste	176
1. Sur les langues dites secrètes. — 2. Le cheval de Libuše. — 3. Des coutumes funéraires et des cérémonies orgiastiques.	
<hr/>	
<i>V. A. Francev</i> : La jeune fille slave dans l'œuvre du prince A. J. Odoïevskij (en russe)	180
<i>Eugenij Ljackij</i> : Un manuscrit d'une poésie de Pouchkine (en russe)	194
<i>Valerij Pogorelov</i> : Des „Dviênatsat“ de A. A. Blok (en russe)	197
<i>J. F. Ježek</i> : Tourgueniev et Štorm	200
<i>Jan Máchal</i> : Les Russes subcarpathiques et la renaissance slave	208
<i>František Tichý</i> : Michail Lučkaj	215
<hr/>	
<i>Karel Paul</i> : Quatre éveilleurs yougoslaves dans leurs relations avec les éveilleurs tchécoslovaques	221
<i>Jiří Horák</i> : Un précurseur oublié de Šafařík (Karel Gottlob Anton)	229
<i>Josef Páta</i> : De l'étude de la littérature serbo-lusacienne dans la 1 ^{ère} moitié du XIX ^e siècle	240
<hr/>	
<i>Antonín Havlík</i> : Concordance de la technique du vers dans la légende de saint Procope et la Chronique de Dalimil	251
<i>Václav Eríl</i> : Contribution à la fixation de la date du „Palefrenier et l'écolier“	260
<i>Václav Kúst</i> : Des relations de quelques compositions du Recueil de prières et de légendes de Lvov avec d'autres manuscrits vieux tchèques	266
<i>František Ryšánek</i> : „De la certitude et de l'incertitude du purgatoire“ et „Des mauvais prêtres“ de Chelčický, avec l'apologie de Markolt	272
<hr/>	
<i>Jan Jakubec</i> : Dobrovský comme traducteur en langue tchèque	294
<i>Miloslav Hýsek</i> : La critique par Tyl du „Máj“ de Mácha	306
<i>Albert Pražák</i> : Des sources de l'idée touchant les relations entre Slaves chez Kollár	316
<i>Agathon Koniř</i> : Eudevit Štúr et la philosophie de l'histoire de Hegel	330
<i>Flora Kleinschnitzova</i> : Deux poèmes slovaques sur la concorde	337
<i>Viktor Novák</i> : Les motifs bibliques de l'Ancien Testament dans l'œuvre poétique de Julius Zeyer	342
<i>Vítězka Pihertová</i> : La Prague de Jiří Karásek ze Lvovic (Les problèmes de la décadence et de la démonie)	353
<i>Arne Novák</i> : „L'hymne harmonieuse des saints Frères“ (La pensée de Cyrille et Méthode chez Svatopluk Čech)	370
Conclusion	373